

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

01135, м. Київ, проспект Перемоги, 10, тел. (044) 486 24 42, факс (044) 236-1049, ministry@mon.gov.ua

від 23.05.2012 № 1/9-391

від _____ на № _____

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, управління освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій

Про організацію літнього відпочинку дітей

З метою забезпечення зайнятості дітей влітку та якісної організації виховної роботи в таборах відпочинку з денним перебуванням Міністерство надсилає для використання в роботі методичні рекомендації щодо організації літнього відпочинку дітей у 2012 році. Просимо довести до відома керівників оздоровчих закладів.

Додаток: на 6 арк.

Заступник Міністра

Б. М. Жебровський

Методичні рекомендації щодо організації літнього відпочинку дітей

Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 12.04.12 року № 464 «Про організацію літнього оздоровлення та відпочинку дітей у 2012 році» визначено ряд завдань щодо реалізації права кожної дитини на повноцінний відпочинок та оздоровлення, забезпечення зайнятості дітей та підлітків, профілактики асоціальних явищ в молодіжному середовищі, задоволення інтересів і духовних запитів відповідно до індивідуальних потреб дітей шкільного віку. Особливу увагу слід звернути на забезпечення відпочинку та оздоровлення дітей, які потребують соціальної підтримки, а саме: дітям із соціально-незахищених та пільгових категорій, дітям з особливими потребами.

Державна політика щодо організації відпочинку дітей та учнівської молоді в літній період регламентується відповідними нормативно-правовими документами:

Законом України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. №2402-III (із змінами і доповненнями);

Законом України «Про позашкільну освіту» від 22 червня 2000 № 1841-III (із змінами і доповненнями);

Законом України «Про оздоровлення та відпочинок дітей» від 4 вересня 2008 р. № 375-VI (із змінами і доповненнями);

Постановою Кабінету Міністрів «Про організаційне і фінансове забезпечення відпочинку та оздоровлення дітей в Україні» від 14 квітня 1997 р.;

Типовим положенням про дитячий оздоровчий заклад, затвердженим Державним комітетом України у справах сім'ї та молоді від 5 лютого 2004 р. № 31.

З метою забезпечення змістовного відпочинку дітей на базі загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів щорічно створюються табори з денним перебуванням. Виховна робота в таборі поєднує відпочинок, працю, спорт та пізнавальну, естетичну, екологічну, оздоровчу діяльність. Основною метою виховної роботи є забезпечення необхідних умов для змістовного відпочинку, організації оздоровлення дітей і підлітків, формування здорового способу життя, творчого і духовного розвитку. Зміст, форми та методи роботи сприяють розвитку ініціативи та самодіяльності дітей, спрямовані на формування загальнолюдських духовних цінностей на основі історико-культурних традицій рідного краю.

Завданнями виховної роботи є:

- організація культурного та змістовного дозвілля;
- виховання шанобливого ставлення до історії, культурної спадщини та природи рідного краю;
- прищеплення поваги до праці та трудової діяльності;
- пропагування здорового способу життя та занять спортом.

Виховна робота в таборі з денним перебуванням має ряд специфічних особливостей, врахування яких є запорукою створення у таборі життєрадісної атмосфери і забезпечення повноцінного відпочинку та розвитку дітей. При плануванні заходів потрібно пам'ятати, що в них братимуть участь діти з різним соціальним досвідом, умовами життя і виховання. Також слід звернути увагу на добровільність участі дітей у справах табору та вибору занять, які їм більше до вподоби. Короткотривалий період існування табірної колективу вимагає чіткого початку і завершення табірної зміни, обов'язкової оцінки діяльності кожної дитини, надання дітям можливості бачити і розуміти результати своєї праці. Значний виховний потенціал має й сам тимчасовий дитячий колектив табору. Моральна атмосфера, доброзичливе ставлення однолітків і вихователів до кожної дитини сприяє самоствердженню і тих дітей, які іноді в шкільному житті вважались важковиховуваними. Заплановані заходи мають стимулювати творчий розвиток, ініціативу, кмітливість, активність дитини. Протягом зміни можна провести такі заходи та бесіди:

- вечір: «Давайте познайомимось»;
- концертна програма «Алло, ми шукаємо таланти»;
- день гумору «Сміх та й тільки»;
- конкурс «Найрозумніший», «Пензлик миру та злагоди»;
- вікторина «Відкрий для себе світ природи»;
- операція «Подарунок друзям», «Якби я був чарівником»;
- танцювальний марафон «Стоптані черевики»;
- конкурс малюнків на асфальті «Краса моєї України», «Моя дитяча мрія»;
- розважальна програма «Калейдоскоп розваг»; «Всі ігри в гості йдуть до нас»;
- конкурс інсценованої казки «Відчиняє двері казка»;
- день іменинника «День варення»;
- операція «Чисте подвір'я» ;
- спортивне свято «Козацькі забави»;
- гра-випробовування «Веселкова зірниця»;
- конкурс поробок із природного матеріалу «Чарівник»;
- конкурс «Нумо, дівчата, хлопці!»;
- свято «У країні дорожніх знаків»;
- літературна вікторина «Світло книг не згасне в нашому домі», «Барви рідного слова»;
- свято солодкоїжок;
- бесіди: «Хай править світом доброта»;

- «Мій рідний край оспіваний вітрами»;
- «Скарби українського гумору»;
- «Наш край у роки Великої Вітчизняної війни: сторінки історії»;
- «Дитинство, опалене війною»;
- «Лінощі псують людину»;
- «Маленька праця краща за велике безділля»;
- «Якщо ми будемо друзями, щасливою буде земля»;
- «Дружба починається з посмішки»;
- «Урок милосердя».

Рекомендуємо при плануванні заходів врахувати державні свята та пам'ятні дати:

- 1.06 - Міжнародний день захисту дітей.
- 3.06 - Трійця.
- 5.06 - Всесвітній день навколишнього середовища.
- 22.06 - День початку Великої Вітчизняної війни.
- 28.06 - День Конституції України.
- 12.08 - Міжнародний день молоді.
- 23.08 - День Державного прапора України.
- 24.08 - День Незалежності України.

У зв'язку з проведенням в Україні чемпіонату Європи з футболу та підвищенням інтересу української нації до спорту рекомендуємо включити бесіди з даної тематики, які б формували у дітей бажання вести здоровий спосіб життя, пропагували заняття фізичною культурою і спортом. В рамках цієї теми доречно акцентувати увагу дітей на толерантному відношенні до культури, мови і традицій інших народів.

Відпочинок дитини повинен бути наповнений яскравими враженнями і гарним настроєм. Для успішного здійснення процесу відпочинку заздалегідь мають бути підготовлені приміщення для гурткової роботи, відеозал, ігрова кімната, актова зала, спортивний зал, бібліотека, ігрові та спортивні майданчики на території закладу. Добре, якщо на території табору є літні альтанки, де можна в спекотний день пограти в настільні ігри чи почитати книжки.

Важливим для табірної життя є оформлення приміщень. У них має бути цікавий і яскравий інтер'єр, який сприятиме покращенню емоційного стану, створенню бажання брати участь в колективних творчих справах і отримувати від цього задоволення.

Має бути яскраво оформлений і містити багато корисної інформації для дітей та батьків загальний інформаційний куточок табору. Тут можна розмістити списки дітей та педагогів, схему розташування будівлі (кімнат) табору, режим дня табору, час роботи соціально-психологічної служби і бібліотеки, а також план роботи табору на зміну, на день, меню, інформацію про результати конкурсів та змагань. Поздоровлення із днями народження, перемогами у конкурсах можна розмістити на окремому стенді (наприклад «Куточок сонячних вітань»). Оформлення приміщення табору потребує прояву фантазії і творчості. Тут обов'язково повинні бути розміщені стенди:

- «Державні символи України»;

- стенд з правового і патріотичного виховання
- куточок основ безпеки життєдіяльності (де висвітлено правила дорожнього руху, протипожежної безпеки, правила поведінки в таборі, на прогулянці, під час екскурсій тощо);
- стенд зі здорового способу життя (тут можна розмістити різноманітну наочну й агітаційну продукцію: буклети, поради лікарів, інформаційні листи).

Візитною карткою загону є куточок, де відображено життя та діяльність дітей протягом відпочинку у таборі. У куточку можуть бути розміщені такі рубрики: назва загону; девіз; пісня; плани; доручення; скриня корисних справ; банк цікавинок; корисні поради; смішинки-веселинки.

Особливої уваги та чіткої організації з боку персоналу табору потребує робота з попередження дитячого травматизму і захворювань. Доцільно з метою попередження нещасних випадків з дітьми під час табірної зміни запланувати проведення бесід:

- Правила користування електроприладами;
- Правила протипожежної безпеки;
- Правила безпеки на водоймах;
- Правила безпечної їзди на велосипеді;
- Правила захисту від комах, кліщів, комарів;
- Обережно! Отруйні гриби!;
- Шлях до безпечного життя;

Можна запропонувати дітям вікторину «Даремно час не витрачай – правила дорожнього руху вивчай»; конкурс знавців правил дорожнього руху «Щасливої дороги»; гру «Юні рятівники»; аукціон корисних порад.

У період літніх канікул частково вирішити проблему запобігання дитячої бездоглядності може правильно організоване дозвілля дітей за місцем проживання.

Потужний потенціал у питанні забезпечення змістовного відпочинку та зайнятості дітей протягом літа мають позашкільні навчальні заклади, робота яких не завершується із закінченням навчального року. Саме в літній період позашкільні навчальні заклади мають можливість залучити до занять у гуртках та масових заходів не тільки вихованців закладу, а й дітей, які ще визначились зі сферою своїх інтелектуальних, творчих інтересів. Таким чином, разом із виконанням завдань з попередження дитячої бездоглядності вирішується питання пропаганди діяльності позашкільних навчальних закладів.

Значний досвід оздоровлення та відпочинку дітей мають центри туризму і краєзнавства. Зокрема Івано-Франківський обласний державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді щорічно упродовж 15 років організовує роботу обласного оздоровчого табору «Краєзнавець» для переможців Всеукраїнських пошукових експедицій та конкурсів на Ворохтянській дитячій турбазі «Говерла». Для любителів спортивних подорожей проходять ступеневі категорійні та некатегорійні походи. На базі спортивно-оздоровчого туристичного центру міжнародного співробітництва дітей та юнацтва в с. Рибне Тисменецького району проводиться робота

мандрівного туристсько-оздоровчого маршрутного табору «Мандрівник». В рамках табору відбуваються змагання з техніки спортивного туризму. Для відпочинку дітей працюють дитячі турбази облдержцентру (Івано-Франківська турбаза «Мрія», Ворохтянська – «Говерла», Яремчанська – «Прут», Яблуницька – «Карпати», Кутська – «Черемош»), на яких створено туристично-екскурсійні програми, що передбачають відвідання визначних історико-культурних та природних пам'яток Прикарпаття та області, плануються екскурсійні походи та мандрівки.

За літній період цього року Волинський обласний центр туризму, спорту та екскурсій планує охопити різними формами активного відпочинку та оздоровлення понад 1800 учнів, в тому числі: оздоровлення протягом 21 дня у стаціонарних таборах на базах «Юний турист» та «Сонячний», відпочинкові зміни у наметових таборах, походи і подорожі туристсько-краєзнавчими маршрутами. Також передбачено туристсько-спортивні змагання, категорійні спортивні походи та дослідницькі експедиції, відпочинок, загартування і розваги. Із врахуванням того, що туризм є дуже потужним засобом виховання дітей та молоді, підсумком цієї роботи буде покращення стану здоров'я наших учнів, розширення світогляду та укріплення свідомості молодого громадянина-патріота України.

Сумський обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю вирішує питання зайнятості дітей у літній період засобами пересувного позашкільного навчального закладу, педагоги якого працюють над реалізацією регіональної комплексної програми «Край мого дитинства», освітнього проекту «Рідна Сумщина» через проведення екскурсійно-просвітницьких програм для сільських шкіл області («Суми – квітка з каменю», «Нові пам'ятки древнього Путивля», «Глухів – Гетьманська столиця України»); пізнавальних програм («Історія в цифрах і фактах», «Цікава геологія», «Сумщина в іменах» та ін); конкурсно-розважальних програм («Вулицями старого міста», «Обрядові свята українського народу»). Активно ведеться робота з обдарованими учнями сільських шкіл через залучення їх до занять у обласних школах мистецтв, журналістики, стажувань з ландшафтного дизайну тощо.

Одним з найважливіших напрямів діяльності Рівненського міського Палацу дітей та молоді є оздоровчо-спортивна робота та соціальна практика учнів і вихованців закладу. Літній період активно використовується для оздоровлення дітей під час конкурсно-фестивальної та концертної діяльності як в Україні, так і за її межами: у Польщі, Словаччині, Чехії, Італії, Чорногорії та Сербії. Це участь у фестивалях художніх колективів, таборування і тренувальні збори, а також організація пошукової, науково-дослідницької діяльності. Результати етнографічних експедицій Етнокультурного центру, археологічного пошукового табору Гуманітарної школи та еколого-натуралістичних експедицій Екоцентру стають основою для науково-дослідницьких робіт учнів секцій МАН Палацу. Соціальна практика членів Парламенту дітей м. Рівне та Молодіжної палати Палацу проходить під час роботи Школи лідера, де впродовж двох змін навчаються та відпочивають учні загальноосвітніх навчальних закладів міста. Співпраця

Палацу та загальноосвітніх закладів продовжується під час роботи пришкільних таборів. Вихованці та педагоги Палацу беруть активну участь в організації дозвіллевих програм, промоакцій профільних шкіл та спеціалізованих структур, що дає можливість здійснити якісний набір учнів на наступний рік: діти беруть участь у майстер-класах та навчальних семінарах, знайомляться зі змістом діяльності профільних шкіл Палацу та мають час визначитися зі своїми вподобаннями впродовж відпочинку у таборах.

З метою виховання патріотичних почуттів та любові до рідного міста, розвитку духовно-моральних якостей, пропаганди здорового способу життя Севастопольський центр військово-патріотичного виховання учнівської молоді традиційно організовує і проводить програму «Літо» у допомогу пришкільним таборам і майданчикам. Програма «Літо» складається з декількох основних дозвіллевих заходів: «Дитинство – це я і ти» до Міжнародного дня захисту дітей та відкриття пришкільних таборів; «Севастополь – гордість моя», присвячений Дню міста, в рамках якого проходить конкурс малюнків на асфальті; «Літо – свято сонячного світу» як підсумок програми, де відбувається вручення грамот, подяк та подарунків. Разом з дозвіллевими заходами до програми «Літо» входить ще п'ять проектів. Проект «Місто майстрів» включає у себе станції «Юний архітектор», «Подіум», «Ландшафтний дизайн», «Музичний проект». Проект «Спортландія» передбачає участь дітей у спортивних вікторинах та змаганнях. На закріплення знань та навичок з безпеки життєдіяльності спрямований проект «Абетка безпеки», в рамках якого працюють станції «Небезпечна дорога», «Мій друг – МНС», «Забороняється – Дозволяється», «Школа виживання». Під час виконання завдань проекту «Зірничка» команди пришкільних таборів проходять такі конкурси, як: «Конкурс строю», «Передова», «Зона хімічного зараження», «Медичний», «На привалі», «Пакет з донесенням». З метою збереження пам'яті про ратний подвиг солдатів-захисників Севастополя відбувається гра-квест «Маршрут пам'яті», під час якої діти вивчають пам'ятки героїчної історії міста. Реалізація програми «Літо» створює умови для співпраці позашкільних навчальних закладів зі школами, сприяє укріпленню фізичного, психічного та духовного здоров'я дітей, розвитку їх творчих та інтелектуальних здібностей.